సాక్షాత్కారం

మధురాంతకం రాజారాం

శంకరమంటే నాకు ఒళ్ళుమంట. అతణ్ణి లోను అతని నిష్ప్రయోజకత్వాన్ని
నేను ఎగతాళి పట్టించాలనుకున్నాను. బయటపెట్టి, లోకులందరూ అతణ్ణి చూచి
ఎద్దేవా చేయాలనుకున్నాను. పదిమంది నవ్వుతుంటే వాళ్ళతోబాటు గొంతు

కలపాలనుకున్నాను. కానీ అతణ్ణి గురించి యిలా కథ వ్రాయవలసి వస్తుందని మాత్రం అనుకోలేదు.

ఒక వ్యక్తిపట్ల మనకెందుకు అయిష్టం కలుగుతుందో చెప్పలేము. కారణాలు చిన్నవే గావచ్చు. ఆ స్వల్ప కారణాలు గూడా మనల్ని బాధించేవి గాకపోవచ్చు. కానీ ఎందుచేతనో క్రమక్రమంగా మనసు అతణ్ణి కంటగించుకునే స్థితికి వచ్చేస్తుంది. శంకరం విషయంలో యిదే జరిగింది.

నువ్వొక మనిషిని నవ్వించడానికి ప్రయత్నిస్తావు. రకరకాల చేష్టలు ప్రదర్శిస్తావు. బోలెడన్ని జోకులు తెచ్చి అతని తలపైన దిమ్మరిస్తావు. మాటలతో లాభంలేదని తేలిపోయిన తర్వాత, యిక చేతలకు పూనుకోక తప్పదని చక్కిలిగింతలు గూడా పెట్టి చూస్తావు. ఎంత చేసినా అతను నవ్వనే నవ్వడు. నువ్వే మనుకుంటావు ? అతణ్ణి రాయను కుంటావు, రప్పనుకుంటావు. నవ్వించే మాట కాదుగానీ, నేను గూడా శంకరాన్ని రాయనే అనుకున్నాను. రప్పనే అను కున్నాను.

నేనే గాదు, నాతోటి గుమస్తాలందరూ గూడా యిదే నిర్ణయానికి వచ్చేశారు.

"ఏమిటోయ్ రాజశేఖరం ! ఈ రోజు శిలావిగ్రహంగా దేమైనా సెలవు పెట్టినట్టా"? ఎంతో ఆశగా అనేవారు ఆనందరావు.

"ఏదీ, పది గంటల కింకా పది నిముషాలుంది గదా !" అనేవాణ్ణి నేను.

జ్వరం, గిరం ఏదైనా వచ్చి శంకరం పదిరోజులు సెలవు పెడితే, ఆ వ్యవధిలో అతడు చర్య తీసుకోవలసిన ఫైళ్ళ ఎత్తు పెరిగితే, వాటిని సకాలంలో పరిష్క రించలేని స్థితిలోనైనా అతడు ఆఫీసరు గారి దగ్గర చీవాట్లు తినకపోడు గదా, అన్నది ఆనందరావు ఆశాభావం.

ఈ ఆశ గతంలో వెయ్యిసార్లు ఫలించ లేదు. భవిష్యత్తులో వెయ్యిసార్లు ఫలిం చదు. ఈ సంగతి మాకు రూఢిగా తెలుసు.

గోడగడియారం గొంతు విప్పి టంగు టంగున పదోగంట కొట్టి ముగించేసరికి అంత వేగంగాను గాక, మరీ అంత నెమ్మదిగానూ గాక కంప్యూటర్ మర బొమ్మలా క్రమబద్ధంగా అడుగులు వేసు కుంటూ వచ్చి శంకరం తన కుర్చీలో తాను ఆసీనుడైపోవడం ఖాయం.

సూర్యచంద్రులు గతులు తప్పినా సరే, శంకరం టంచనుగా పదింటికి ఆఫీసు కొస్తాడు. బయట జడివాన కురు స్తున్నా సరే, నికరంగా అయిదింటికే ఆఫీసునుంచి నిష్క్రమిస్తాడు. ఈ మధ్యన అరగంట లంచ్ టైమ్‌లో మాత్రం తానెంతో పదిలంగా చేతి సంచీలో వేసి తెచ్చుకున్న టిఫిన్‌బాక్స్‌ను ఖాళీచేయడం కోసం ఆఫీసు కట్టడానికి వెనుక వైపున వున్న వేపచెట్టు క్రిందికి వెళ్తాడు. ఈ

ఇలాతలంపైన అ టిఫిన్ బాక్స్‌లో ఏముంటుందో తెలిసిన వాళ్ళు ముగ్గురంటే ముగ్గురు. ఒకరేమో ఆభావ్య పదార్థాన్ని తయారుచేసిన ఇల్లాలు. రెండో వ్యక్తి ఎవరి కోసమైతే ఆ పదార్థం తయారు చేయబడిందో ఆ శంకరం. మూడోవాడు సర్వాంతర్యామి అయిన భగవంతుడు!

ప్రతి నెలకూ శుక్లపక్షమనీ, కృష్ణ పక్షమనీ వున్నట్టుగా శంకరానికి ప్రతి పక్షంలోను ఊదావారమనీ, బూడిద వారమనీ రెండు వారాలు. మరేంలేదు. అతడు ధరించే పాంటు రంగునుబట్టి యిలా పేర్లు పెట్టుకోవడం జరిగింది. శంకరం మా ఆఫీసులో ఉద్యోగం చేసిన కాలం నాలుగేళ్ళు. ఈ నాలుగేళ్ల కాలంలో ఏ సమయంలోనైనా అతనికి ముచ్చటగా మూడు పాంట్లున్నట్టు నాకు గుర్తులేదు. ఉన్న రెండింటిలో ఒకటి చిరుగులు పడిపోయి, పూర్తిగా ఉపయోగార్హత కోల్పోయినప్పుడు మాత్రమే అతడు కొత్త పాంటు కుట్టించుకునేవాడు.

"అకౌంటుపైన బట్టలు అప్పుగా యిచ్చే అంగళ్ళు గూడా వున్నాయి శంకరం ! ఒకసారిగా నాలుగు పాంట్లు కుట్టించుకోరాదూ ?" అంటూ సలహా యిచ్చి చూశాను.

నా అమాయకత్వానికి జాలిపడుతున్నట్టుగా నవ్వేసాడు శంకరం. "ఎందుకులేండి శేఖరంగారూ ! ఇదే హాయిగా వుంది. నాకిప్పుడు చాకలివాళ్ళతో బెడద లేదు. లేదంటే ప్రతి ఆదివారమూ యిందుకోసమని కొంత కాలం వినియోగించాలి. ఓ పాంటు, షర్టూ ఉతికి ఆరవేసుకుంటానేమో, ఇందువల్ల ఇస్త్రీ చేసి పెట్టెలో పెట్టుకుంటానేమో! ఇందువల్ల ఎల్లప్పుడూ నా పెట్టెలో ఒక జత బట్టలు స్టాకుండిపోతాయన్నమాట ! అంతకంటే ఏం కావాలి చెప్పండి !"

లోభత్వాన్ని కూడా అదొక వైభోగంలా చెప్పుకోడానికి వీలుంటుందని నా కప్పుడే మొదటిసారిగా తెలిసింది.

అయినా ఆమాత్రంతో నేను ఆశ వదులుకోలేదు. శంకరాన్ని మెల్లగా మా దారిలోకి మళ్ళించుకోడానికి ఎన్ని ప్రయత్నాలైతే చేయవచ్చో అన్నింటినీ చేసి చూసాను. మహర్షులకు తపోభంగం కలిగించటానికి ఇంద్రుడు కూడా అన్ని పాట్లు పడివుండడు. సిగరెట్లు ఆఫర్ చేశాను తేనీటి సేవనం మప్పాలనుకున్నాను. ఆఫీసు కాంటీనుకు అలవాటు చేద్దామని ప్రయత్నించాను. ఆఖరుకు 'ప్రపంచమనే ఎడారిలో ఒయాసిస్సుల్లాంటి సినిమా థియేటర్లున్నాయి శంకరం ! రెండు రూపాయలు మనవి కావనుకుంటే మూడు గంటలసేపు వినోద కాలక్షేపం' అంటూ సదుపదేశం చేశాను. మహానుభావుడు శంకరం చెక్కు చెదిరేటట్టులేడు !

"మన్నించండి శేఖరంగారూ ! మీ కిష్టమైన వ్యాసంగాలే నాకూ యిష్టం

కావాలని ఎక్కడుంది ? నా కానందం కలిగించేవి వేరే వున్నాయిలేండి !" అనేవాడు.

ఈ మాట కాస్తా మా ఆనందరావు చెవిలో వేశానేమో, అతడు విరగబడి నవ్వేశాడు— "వాడి కానందమైన వ్యాసంగా లేమిటో నేను చెప్పనా శేఖరం ! ఒకటి, జీవచ్ఛవంలా బ్రతకడం. రెండోది, నడపీనుగులా మసలుకోడం ! ఇంతకూ వాడు తాను బ్రతుకుతున్నది గూడా ఒక బ్రతుకేనని అనుకుంటున్నాడా శేఖరం ! ఎంత ఆశ్చర్యం, ఎంత ఆశ్చర్యం!" అంటూ విస్తుపోయాడు.

తా నీ ఊరికి వచ్చి ఉద్యోగంలో చేరిన క్రొత్తలో ఒకనాటి సాయంకాలం శంకరం నాకొక మారుమూల వీధిలో ఎదురయ్యాడు. ఆఫీసులో ఎప్పుడైనా ముక్తసరిగా పలకరించుకోడమే గానీ నా కప్పటివరకూ శంకరంతో పెద్దగా పరిచయంలేదు. ఇలా తిరుగుతున్నావేమయ్యా శంకరం ! ఇక్కడెవరైనా తెలిసినవాళ్ళున్నారా?" అని ప్రశ్నించాను.

"అబ్బే, అదేం లేదండీ ! కాపురం తెచ్చుకోవాలి గదా ! అద్దె యింటి కోసం వెదుకుతున్నాను," అన్నాడు శంకరం.

నా చితిని నేనే పేర్చుకున్నాను- అన్నాడట మహానుభావు డెవడో ! ఆ క్షణాన శంకరాన్ని చూస్తుంటే నాకు ఆమాటే జ్ఞప్తికి వచ్చింది.

"కాదయ్యా శంకరం ! ఈ వూరిలోనే పుట్టి పెరిగి, యిక్కడే ఉద్యోగం చేస్తున్న నాబోటి వాళ్ళం ఆఫీసులో వున్నాము గదా ! మాలో ఎవరికి చెప్పినా ఈ పాటికి నీకో అద్దెయిల్లు చూపెట్టి వుండమా ? ఆ సులభోపాయం వదిలిపెట్టి నీ అంతట నువ్వే కాళ్ళరిగిపోయేటట్టు తిరుగుతానంటావా ? చోద్యంగానే వుందిలేవయ్యా నీ వాలకం" అంటూ ఓ దులుపు దులిపేశాను.

"అయ్యో, మీరు చూపెట్టరని కాదండీ !" నొచ్చుకున్నట్టుగా సంజాయిషీ ప్రారంభించాడు శంకరం. "ఎలాంటి పరిసరాల్లో, ఏ మాత్రం అద్దెరేటుతో నా కిల్లు కావల్సివచ్చేది మీకేం తెలుసు చెప్పండి ! కొంచెం ఆలస్యమైనా నాకు తగిన యిల్లు నేనే వెదుక్కోడం మంచిది కాదంటారా ?"

బహుశా నేను తెల్లబోయివుంటాను. ఇతగా డిప్పుడిప్పుడే మనకు అర్థమయ్యే ఘటంలా లేడనికూడా నాకు అనిపించి వుండొచ్చు. అయినా పోనీ లెమ్మని నా ఎరుకలో వున్న వర్తమానాన్ని బయటపెట్టేశాను.

"చూడు శంకరం ! మన ఆఫీసులో భానుమూర్తి లేడూ, ఈ మధ్య అతనికి యిల్లు కావలసివచ్చి వాకబు చేస్తుండగా తెలిసింది. మా వీధిలోనే రెండిళ్ళు ఖాళీగా వున్నాయి.ఒకటేమో పెంకుటిల్లు. అది మా యింటికి నాలుగో యిల్లే. వీధి

వైపున వసారా, వెనుక రెండో మూడో గదులూ, చేదబావి, పెరడూ సదుపాయా లన్నీ వున్నాయి. ఇంకొకటి– అబ్బే, దాన్ని యిల్లనుకోడానికి వీల్లేదు. ఓ పెద్ద యింట్లో పెరటివైపున అవుట్‌హవుస్ లాంటి వాటా. ఆ యింట్లో ఖాళీ జాగా కన్నా గోడలే ఎక్కువ స్థలం ఆక్రమించా యేమోనని నా అనుమానం. ముద్దుగా దాన్ని అగ్గిపెట్టెల మేడ అంటుంటాం. ఎవరో చిన్న తరహా ఉద్యోగులు తమ పెళ్ళాం బిడ్డలతో ఆ గదులనిండా క్రిక్కిరిసి వున్నారు. ఏది నీ కిష్టమైతే దాన్నే సెలక్ట్ చేసుకోవచ్చు. అవసర మైతే వచ్చి చూసుకో బాబూ !" అని. నా పాటుకు నేను నా పనిపైన వెళ్ళి పోయాను.

రెండు రోజుల తర్వాత మూడోనాటి ఉదయం శంకరం ఆఫీసులోనే నన్ను సంధించి కృతజ్ఞత చెప్పుకున్నాడు

ఇల్లు కుదిర్చిపెట్టడంలో సైతం నా సహాయం ఆపేక్షించని అతడి ధోరణికి ఆశ్చర్యపడిపోతూ "ఏ యిల్లు ?" అన్నాను.

"అదేనండీ ! అగ్గిపెట్టెల మేడలో వెనకవైపు వాటా."

"అయ్యో శంకరం ! అంతకంటే నీ కాపురాన్ని తీసుకెళ్ళి కూరగాయల మార్కెట్లో పెట్టలేకపోయావా?" అంటూ చీదరించుకున్నాను.

"ఫరవాలేదు లెండి ! వీధిలోనుండి వేరే సందుదారి వుంది. ఆ యింటితో మనకేమీ సంబంధం వుండదు."

ఉండకపోవచ్చు. ఎందుకంటే నాలుగు వరుసలలో దాదాపు నలభై మంది గుమాస్తాలు కూర్చుని పనిచేసుకునే హాల్లోనే అతడు ఇంకొకరితో సంబంధం లేకుండా వ్యవహరింప గలుగుతున్నాడు. అగ్గిపెట్టెల మేడలోనైనా సర్దుకోకపోడు.

కానీ అతడుఎంతగా లోకంతో అంటీ ముట్టకుండా వ్యవహరింప జూచినా ఈ మనుషులు మాత్రం అతణ్ణి సులభంగా వదిలిపెట్టేటట్టు లేరు. ఎక్కడిదాకానో ఎందుకూ, ఆ ప్రయత్నం మా ఇంట్లోనే ప్రారంభమైంది.

"ఏమండీ ! మీ తోటి గుమస్తా ఎవరో మన వీధిలోనే చేరాడన్నారు గదూ! వాళ్ళావిడ నొకసారి తీసుకొచ్చి నాతో పరిచయం చేసిపెట్టగూడదూ ?" అంటూ ప్రారంభించింది రాజేశ్వరి.

"బాగానే వుందిలే రాజేశ్వరీ ! మేమింకా ఒక పాత్రను అర్థంచేసుకో దమే పూర్తికాలేదు. అంతలో యింకొక పాత్ర గూడానా ?" అన్నాను.

అప్పటికైతే ఫుల్‌స్టాప్ పెట్టేశాను గానీ ఆ ప్రసక్తి మళ్ళీ పొడసూపే అవకాశం లేకపోలేదని నేను కొద్దిరోజు ల్లోనే గ్రహించాను. మా పాప పుట్టిన రోజు పండుగ 'సెలబ్రేట్' ఏర్పాట్లను గురించి చర్చించుకుంటూ వుండగా వున్నట్టుండి మా ఆవిడ ఆ ప్రస్తావన తీసుకొచ్చేసింది.

"ఏ వూరో, ఏ పల్లో, ఏ తల్లి కన్న బిడ్డో ఆవిడకు మాత్రం ఎలా ప్రొద్దు పోతుందండీ ? ఎక్కడికైనా వెళ్ళాలనీ, ఎవరితోనైనా పరిచయాలు పెట్టుకోవాలనీ వుండదూ ? ఆ దిక్కుమాలిన శంకరం మాటకేంలెండీ తాను రాకపోతే మానె, భార్యనైనా పంపించమనండి.."

ఆ మరునాడంతా నాకు ఆఫీసులో తోడి గుమాస్తాలను ఆహ్వానించడంతోనే సరిపోయింది. కానీ అదెందుకో శంకరం దగ్గరికి వచ్చేసరికి ఏదో పొరపాటు చేస్తున్నట్టు ఫీలవుతూ, ఎప్పటి కప్పుడు అతణ్ణి పిలవడం వాయిదా వేసుకుంటూ వచ్చాను. గంట అయిదు కొట్టగానే అతడు లేచి వెళ్ళిపోతుండడం గమనించి వసారాదాకా వెన్నంటి వెళ్ళి "మిస్టర్ శంకరం ! మాట..." అన్నాను.

"ఏమిటండీ ?" తిరిగి చూస్తూ నింపాదిగా అడిగాడు శంకరం.

"మా యింట్లో రేపొక చిన్న విశేషం. పాపాయి పుట్టినరోజు పండుగ చేసుకుంటున్నాం. ప్రధానంగా అది ఆడవాళ్ల ముచ్చట. అందరూ వచ్చినా సరే ! ఆలా కుదరకపోతే మీ ఆవిడనైనా తప్పక పంపించాలి..."

ఏదైనా కుంటిసాకుతో అతడు తప్పించుకో జూస్తాడేమోనన్న అనుమానము నాకు లేకపోలేదు. అందుకని చెప్పి ముగించడమే తరవాయిగా వెనుదిరిగి వడివడిగా ఆఫీసులోకి వెళ్ళిపోయాను.

మరునాడు నేను ఆఫీసుకు సెలవు పెట్టి యింటిపట్టునే వుండిపోయాను.

బిడ్డకు హారతెత్తి, ఉపాహారాలు సేవించి, ముత్తయిదువు లందరూ వెళ్ళిపోయాక మా ఆవిడ ఫిర్యాదు మొదలెట్టింది—

"ఏమండీ, చూసారా ! పిలిచిన వాళ్ళందరూ వచ్చారు గానీ, ఆ శంకరం గారి పెళ్ళాం మట్టుకు రానేలేదు..."

"వస్తే ఎంత, రాకపోతే ఎంత ! తానొక ఒంటి కాకిలా బ్రతుకుతున్నాడా, మరింక పెళ్ళాన్ని వీరఘోషాలో వుంచే వాడేమో !"—నాకు శంకరంపైన పీకల దాకా కోపమొచ్చింది.

ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ శంకరానికి సంజాయిషీ చెప్పుకునే అవకాశం దక్కకుండా చేయాలన్నది నా ఉద్దేశం. సూటిగా నా ఉద్దేశంపైన దెబ్బతీస్తూ అతడు నేరుగా నా బల్లదగ్గరికి వచ్చి ఎట్టయెదుట నిటారుగా నిలబడిపోయారు. కొద్ది క్షణాలపాటు వేచి చూచిన తర్వాత మెల్లగా గొంతు సవరించుకుంటూ "మన్నించండి శేఖరంగారూ! మొన్నటి సాయంకాలమే మీతో చెప్పాలను కున్నాను... దయచేసి వేరు విధంగా భావించవద్దు......" అంటూ గింజు కున్నాడు.

నే నతడి ఉనికినైనా గమనించిన పాపాన పోకపోయేసరికి ఒకటి రెండు నిమిషాలదాకా అలాగే నిల్చుని "సర్లెండి!

మీరేదో తొందర పనిమీద వున్నట్టున్నారు. మళ్ళీ ఎప్పుడైనా చెబుతాను లెండి..." అంటూ తన సీటువైపు సాగిపోయాడు

తనతో ముఖమిచ్చి మాట్లాడానికైనా నాకు మనస్కరించడంలేదన్న విషయం శంకరానికి అవగతమయ్యే వుంటుంది. నేనేగాదు, తోటి గుమస్తాలందరూ అతని నొక క్షుద్ర కీటకంగా లెక్కకడుతున్నారన్న విషయాన్ని కూడా గుర్తించే వుంటాడు. అయినా లోకులతో మన కెందుకు లెమ్మన్న అతని ఉదాసీన భావాన్ని గమనిస్తూ నేను కుతకుతలాడిపోయేవాణ్ణి. ఇతని నెలాగైనా రచ్చకీడ్వాలి, అవమానించాలి, అపహాస్యానికి గురిచెయ్యాలి. ఎలాగబ్బా ? అందుకేది దారి ? నకిలీ ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆర్డ కొకటి టైప్‌చేయించి పోస్ట్‌లో వేయిస్తే? జవానుతో చెప్పి కాలిజోళ్ళలో ఒకటి మటుమాయం చేయిస్తే ? 'మదర్ సీరియస్' అంటూ ఒక టెలిగ్రాం యిప్పిస్తే ?—

శంకరంపైన యిలా కార్టూన్లు గీసుకోడమూ, బఫూన్‌లా చిత్రించుకోడమూ కూడా నా మానసిక ప్రపంచంలో నిరాఘాటంగా జరిగిపోతున్న సమయంలో, హఠాత్తుగా అతణ్ణి గురించి పునరాలోచించుకోవలసిన అగత్యం ఏర్పడింది. ఇందుకు కారకు లెవరో గాదు— మా ఆవిడ రాజేశ్వరి !

దళవాయి వీధిలోవున్న మా బంధువుల యింటికి వెళ్ళి తిరిగొస్తూ వున్న రాజేశ్వరికి దారిలో అగ్గిపెట్టెల మేడ దగ్గరి కొచ్చేసరికి శంకరం యింటికి వెళ్ళి, అతని భార్య ఎలా ఉంటుందో చూసిరావా లనిపించిందట ! మగవాడి దౌష్ట్యానికి గురైన ఆడవాళ్ళమీద రాజేశ్వరికున్న సానుభూతి అపారమని చెబితే అది నా భార్యను నేను పొగుడుకున్నట్టు గాదు, యదార్థాన్ని ఒప్పుకున్నట్టు మాత్రమే !

సరే, రాజేశ్వరి శంకరం యింటికి వెళ్ళింది. అతడి భార్యను చూసింది. అందాకా బాగానే వుంది. చూసిన తర్వాత ఆమెను పోల్చుకోడం దగ్గరినుంచే ఈ కథ నా పైన అక్షరాలా తిరుగుబాటుకు పూనుకోడం ప్రారంభమైంది.

"ఏమండోయ్, బోలెడన్ని కొత్త వర్తమానాలు పట్టుకొచ్చేశాను. వినగలిగే గుండె దిటవు మీకుండాలే గానీ, చెప్పడానికి నేను తయారు...." అంటూ ఉపక్రమించింది రాజేశ్వరి.

"అబ్బో, ఏమిటోగదా ఆ సాహస గాథ ! అంత థ్రిల్లింగ్‌గా వుంటుందా రాజేశ్వరీ ?" అన్నాను అమాయకంగా!

"తల్లిదండ్రులు కట్టిపెట్టిన యింట్లో వుంటూ, పల్లెలోనుంచీ వచ్చే గింజలు తింటూ, జీతంలో ఎక్కువ భాగం జల్సా ఖర్చులకే వాడుకునే మీబోటి వాళ్ళ కింతకు మించిన థ్రిల్లింగ్ యింకొక

టుండదు. అన్నట్టు శంకరం భార్యను నేను పోల్చుకున్నానని చెప్పాను గదండీ! ఆవిడ ఎవరోనని అడగరే ?"

— చెప్పింది రాజేశ్వరి.

రాజేశ్వరి తండ్రి పోస్టుమాష్టరుగా పనిచేశాడు. పిల్లి తన కూనల్ని నోట కరచుకుని పదిళ్ళు తిరిగినట్టుగా ఆయన తన ఉద్యోగ జీవితంలో పిల్లలకు పదింటికి మించిన ఊళ్ళే చూపించాడు. ఆయన పలమనేరులో వుండగా పోస్టాఫీసు కెదురుగా ఓ శిరస్తాదా రుండే వాడు. ఆ శిరస్తాదారుగారి మూడో అమ్మాయే రేవతి. రాజేశ్వరికంటే చిన్నది. ఈవిడ అయిదో తరగతిలో వుండగా, ఆమె రెండో తరగతి చదువు తుండేది.

"వట్టి అబ్బనాకారపు పిల్లలెండి ! వెర్రిబాగుల్ది గూడా ! చిన్నప్పటినుంచీ అంతే ! తాయిలం యిస్తానంటే అయిదు గుంజీలు తీసేది. మా యింట్లో మేము మా నాన్నగారిని పిలుస్తుంటే, తాను గూడా 'నాన్నా, నాన్నా' అంటూ సిద్ధమయ్యేది ఒకసారి ఏమయిందను కున్నారు..." గొల్లున నవ్వేస్తూ కొన సాగించింది రాజేశ్వరి. "వాళ్ళ నాన్న గారి గడ్డానికి సబ్బు పూసి మంగలి కత్తి చేతికి తీసుకున్నాడో లేదో, ఈ పిల్ల పెంకు లెగిరిపోయేటట్టుగా ఏడుస్తూ వీధి లోకి పారిపోయింది."

ఓ క్షణం ఆగి అడిగిండి—"ఏమండీ ! చిత్రంగా లేదూ ?"

"ఏమిటి ? ఆ పిల్ల వీధిలోకి పారి పోవడమా?" అన్నాను.

"కాదండీ, యిన్నాళ్ళ కిన్నాళ్ళకు మేమిలా కలుసుకోడం ! తనవైపు తేరి పారజూస్తూ నేనేమో గుమ్మంలో నిల్చు న్నాను. చేటలో బియ్యం పోసుకుని రాళ్ళేరుతూ కూర్చుందేమో, అలికిడి వినిపించేసరికి తల పైకెత్తి నా వైపు చూస్తూ ఆ అమ్మాయి బొమ్మలా వుండి పోయింది. మొట్టమొదట నేనే తమా యించుకుని 'నువ్వా... నువ్వా...' అని మాత్రం అనగలిగాను. 'రాజేశ్వ రక్కయ్యవి గదూ...' అంటూ ఆ పిల్ల గాలిలా వచ్చి బిగ్గరగా నన్ను వాటేసు కుంది. 'ఎంత కాలానికి కనిపించావు రాజేశ్వరక్కయ్యా ! మీ రిక్కడేనా వుండడం ! మీ రున్నారని తెలిస్తే రెక్కలు గట్టుకొచ్చి వాలిపోయే దాన్ని...' అంటూ వుక్కిరి బిక్కిరై పోయింది."

"ఎలాగైతేనేం, బాల్య స్నేహితు రాళ్ళు కలుసుకున్నారు. ఏ పాటి సత్కారం లభించిందో చెప్పు..."

"ఏమండీ !" ఉల్లాస లక్షణాల నన్నింటినీ త్రోసిరాజని రాజేశ్వరి ముఖంలో తీవ్రమైన భావమేదో తొంగి చూసింది. "మీరు సినిమాల్ని ఎగతాళి చేస్తారు. రాజకీయాల్ని ఎగతాళి చేస్తారు. కవుల్ని కూడా ఎగతాళి చేస్తారు. అంతెందుకు, సాక్షాత్తు దేవుడు కూడా

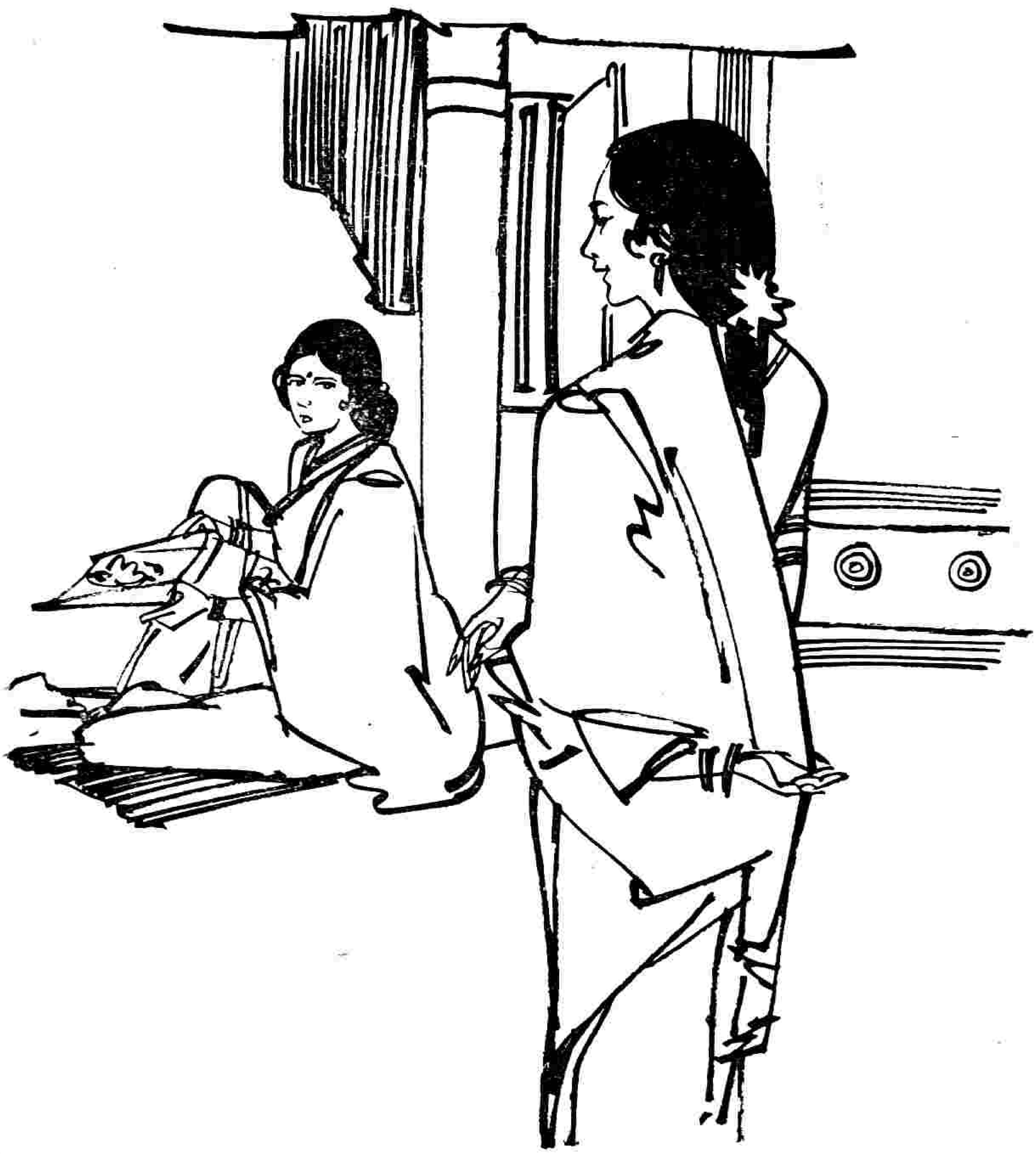

మీ ఎగతాళినుంచీ తప్పించుకోడంలేదు. కానీ మనిషిగా పిలవబడే ప్రతి వ్యక్తీ గుండెలు నీరైపోయేటట్టుగా కృంగి పోవలసింది దేన్ని చూసి? దరిద్రాన్ని చూచి. ఆ దరిద్రాన్ని మాత్రం ఎగతాళి చెయ్యనని మాట యిస్తేగానీ నేను చెప్పలేను. ఆ యింట్లో కాఫీ పెట్టి యివ్వడానికి గుక్కెడు పాలుగానీ, అందులో కలపడానికి చిటికెడు చక్కెర గానీ లేదంటే మీరు నమ్ముతారా?"

"అర్థమయిందిలే రాజేశ్వరీ! పెళ్ళాన్ని ఘోషాలో పెట్టడమే గాదు, ఇంటో నిప్పచ్చరంకూడా నెలకొల్పి వుంటాడు, నాకు తెలుసు. వాడాపాటి నిర్వాకం చేయగలవాడే!"

"ఏమందీ! నాకు తెలియక అడుగు తాను, డబ్బు దుబారా కాగల చెడు అలవాట్లేవైనా శంకరానికి కున్నాయా?"

ఈ సారి గొల్లున నవ్వే వంతు నాకు వచ్చింది. నవ్వి నవ్వి "అంత మంచి

ముఖానికి అర్ధశేరు కుంకుమ గూడానా రాజేశ్వరీ! వాడికిపోయి చెడు అలవాట్లా? ఆ మాత్రం ప్రయోజకత్వం గూడా ఏడ్చిందా మనిషిలో! అదేం లేదు. వాడు తాంబూలం నమఃడమైనా నేను చూడలేదనుకో !"

"మరైతే చేతికొచ్చే డబ్బంతా ఏమవుతుందంటారు ?"

"ప్రపంచంలో సేవింగు స్కీమ్‌లెన్ని లేవు ! పోస్టాఫీసులో వేస్తాడు. బ్యాంకులో కడతాడు. నిలవ చేసిన మొత్తాన్ని అంకెల రూపంలో చూచుకుంటూ ఆనందపరవశుడౌతాడు..."

"ఏమండీ ! ఇదంతా మీ కెవరు చెప్పారు ?"– క్రాసుపరీక్షలో పాయింటు దొరికిన న్యాయవాదిలా విరుచుకపడింది రాజేశ్వరి.

నేను గూడా వులిక్కిపడి, వీలయినంతలో జాగరూకుణ్ణిగా వుండటానికి ప్రయత్నిస్తూ, "ఇంకొకరెవరో వచ్చి చెబితేగానీ తెలియదా ? నా కామాత్రం ఊహాశక్తి లేదేమిటి ?" అన్నాను.

"ఒక గాడివెంట ఆలోచించుకోడానికి అలవాటు పడిపోయి యింకొక రకంగా ఊహించలేకపోవడం దగ్గరేనండీ చిక్కొచ్చేది ! నిలవ చెయ్యొచ్చు. దుబారా చెయ్యొచ్చు. ఈ రెండింటినీ మినహాయించి డబ్బును వినియోగించడానికింకొక మార్గమే లేదంటారా ?"

నేను తెల్లబోయాను. ఈ కథ ఎక్కడ ప్రారంభమైదో నాకు తెలుసు. కానీ ఎక్కడికి వెళ్ళి తేలుతుందో నాకు అంతుపట్టడంలేదు. అంతకంతకూ దీన్నొక 'పజుల్'గా రూపొందించి మా ఆవిడ నన్ను ఆటపట్టిస్తున్న తీరు చూస్తుంటే నాకు చిరాకు ముంచుకొచ్చింది.

"ఫరవాలేదు. ఆలోచించుకునే చెప్పండి. వంటపను లన్నీ ముగించుకుని వచ్చేదాకా గడువిస్తున్నాను." అంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

సవాలు విసిరినట్టుగా మా ఆవిడ నన్నే ఆలోచించుకోమనడం నాకు మెత్తటి అవమానంలా తోచింది. అందుకని ఆ పనికిమాలిన విషయాన్ని గురించి బొత్తిగా ఆలోచించబోవడమే లేదని భీష్మించుకున్నాను. భోజన కార్యాన్ని కూడా మౌనంగానే పూర్తి కానిచ్చి, మళ్ళీ హాల్లోకి వెళ్ళి ఏదో వారపత్రిక చదువుకోసాగాను.

అరగంటసేపటి తర్వాత "మాష్టరు గారికి కోపం వచ్చినట్టుంది" అని బిగ్గరగానే స్వగతం పలుక్కుంటూ హాల్లోకి వచ్చింది రాజేశ్వరి.

"నాకు కోపమా ! ఎందుకూ?" ఆమె వైపు బిక్కరించి చూసాను.

"అదేనండీ శంకరం కథ ! డబ్బు ఖర్చవుతున్న వైనం, దుబారానా, పొదుపా ? లేక వేరే కారణమా ? వగైరా వగైరా... మరచిపోయారా ?"

"రాజేశ్వరీ! అది నువ్వు తయారు చేసిన పొడుపు కథ. చేతనైతే నువ్వే విప్పు. లేకపోతే వూరుకో! నేను చదువుకోవాలి..." పత్రిక తెరవబోయాను.

తాంబూలం డబ్బా నా చేత బెట్టి పత్రికను మెల్లగా తన చేతిలోకి లాక్కుంటూ అంది రాజేశ్వరి— "డాక్టరీ చదువుకుంటున్న తమ్ముడికి ప్రతి నెలా రెండు వందల దాకా పంపించుకోవలసి వస్తుందట! ఆ మధ్య ఎప్పుడో చెల్లెలి పెళ్ళికోసం ప్రావిడెంటుఫండు నుంచి తీసుకున్న అప్పుకోసం జీతంలో యాభై రూపాయలు పట్టుకుంటారట. ఏమండీ, వింటున్నారా?"

ఈ వర్తమానం తాకిడికి నేను డంగైపోతానని ఎదురుచూసిందేమో రాజేశ్వరి, అదేం జరగలేదు సరిగదా— నాలో ఎంతో కొంత ఆగ్రహమే పరవళ్ళు ద్రొక్కింది.

"నీకు తెలియదా రాజేశ్వరీ! దీని పేరే 'త్యాగం'. సినిమాల్లోనూ, పుస్తకాల్లోనూ దీన్ని గురించి బోలెడంత ఇన్‌ఫర్మేషన్ దొరుకుతుంది," అన్నాను

"అంతేగానీ నిత్యజీవితంలో దీనికి చోటు లేదంటారు, అవునా?"

"నీ సెంటిమెంట్సును తీసుకొచ్చి నా తలపైన పులమొద్దు రాజేశ్వరీ! ఎందు కొచ్చిన త్యాగం? మురికి కొంపలో కాపురమాయె! తాను వేసుకోడానికి మూడోజత బట్టలు లేకపోయె! అతిథి యింటికొస్తే కాఫీచేసి యివ్వడానికైనా దారి దొరక్కపోయె! అంతెందుకు, తన కెన్ని చీరలున్నాయో నువ్వు నీ స్నేహితురాల్ని అడిగివుండవల్సింది..."

"అడిగాను లెండి! కట్టు విడుపు చీరలు రెండో మూడో వున్నాయట! ఏ ఆషాడానికో, అమావాస్యకో సినిమాకు వెళ్ళే అవకాశం దొరికితే పెళ్ళినాటి ముహూర్తం చీర కట్టుకుని వెళ్తుందట!"

"పోనీ ఆ చీరే కట్టుకుని మనింట్లో పేరంటాని కొచ్చి వుండొచ్చుగా! ఎందుకు రాలేదో అడిగావా?"

"చెప్పింది. వాళ్ళ నాన్నగారు రేవతికి వేసిన ఆరు తులాల గొలుసును శంకరం తన చెల్లెలి కిచ్చేశాడట! ఆ నగ పెడితేగానీ చెల్లెలికి పెళ్లయ్యేటట్టు లేదు! ఏం చేస్తాడు?... పాపం, ఆ అమ్మాయి బోసిమెడతో సాటి ఆడవాళ్ల లోకి ఎలా వస్తుందండీ?"

"నా మాట గూడా కాస్త వింటావా రాజేశ్వరీ! తనకు మించిన ధర్మాల జోలికి వెళ్లనే గూడదు. వెళ్ళావో, అందువల్ల ఎదురయ్యే కష్టనష్టాల్ని నువ్వే భరించాలి. అంతేగాని, నిన్ను కట్టుకున్న నేరానికి నీ పెళ్ళాన్ని జీవచ్ఛవంలా బ్రతకమనే అధికారం నీ కెవడిచ్చాడు చెప్పు!"

"ఇంత ఘాటుగా కాకపోయినా నేనూ అదే మాట చెప్పాను. రేవతి

ఏమందో తెలుసా ? 'పోనీశే అక్కయ్యా! నగలు ముఖ్యమా, బాధ్యతలు ముఖ్యమా ? మంచి రోజులొస్తే మా నగలు మేమే చేయించుకుంటాం?' అంటూ ఆ పిల్ల నన్నే ఓదార్చబోయింది..."

"వరుసగా రాసిపెట్టుకుంటే ఆ మాటలు సినిమాలో డైలాగులుగా వాడు కోడానికి పనికొస్తాయి." అంటూ ఆ ప్రసంగాన్ని నే నంతటితో త్రుంచి పారేశాను.

మరునాటి ఉదయం ఆఫీసుకు వెళ్లినా పది గంటలకు సరిగ్గా లోపలికి వస్తూ శంకరం కనిపించాడు. నా ప్రయత్నాని కతీతంగా శంకరపట్ల నాలోని నిరసన భావం తగ్గివుంటే అందుకు నేనేం చేయగలను ? అతడు దగ్గరి కొచ్చేసరికి 'ఏమోయ్ శంకరం! ఏమిటి విశేషాలు!' అని పలకరించి, అంతపనీ జరిగి పోయి నందుకు నాలో నేనే ఆశ్చర్యపడి పోయాను.

శంకరం కూడా కాస్త తొట్రుపాటు తోనే నా బల్లదగ్గర ఆగి, 'విశేషాలే మున్నాయండీ ! అంతా మామూలే !' అని, అంతలో అసలు విషయం జ్ఞప్తికి వచినట్లయి 'అన్నట్టు పడినగారు నిన్న మా యింటి కొచ్చారట కదూ ! చిన్నప్పుడు వీళ్ళు ఎదురెదురు ఇళ్ళలోనే వుండేవారట ! మా రేవతి ఆనందానికి పట్టపగ్గా ల్లేవనుకోండి !" అన్నాడు.

ఎలాగైతేనేం, వరుసలు కలిశాయి. రాకపోకలు కూడా ప్రారంభమయ్యే టట్లున్నాయి. శంకరం ఈ మాత్రంగానైనా ఒకింత సంఘజీవిగామారాడంటే, యిదంతా రాజేశ్వరి చలవ ! ఆమెకు అభినందనలు చెప్పదలుచుకున్నాను.—

సాయంకాలం యింటికి వెళ్ళేసరికి రేవతి చంటిబిడ్డ నెత్తుకుని మా యింటికి వచ్చి వెళ్ళిన విషయం రాజేశ్వరి నా చెవిలో వేసింది.

ఒక వస్తువుపట్ల గానివ్వు, మనిషి పట్ల గానివ్వు మన దృక్పథంలో మార్పంటూ వచ్చిన తర్వాత, ఆ మారిన దృక్పథానికి అనుగుణ్యంగా మన ప్రవర్తన గూడా తనంత టదే మారిపోతుంది కాబోలు ననిపిస్తుంది. హేళనకు బదులుగా శంకరంపట్ల నాలో జాలిలాంటి భావమేదో చోటు చేసుకుంటున్నదేమోనని నేను ఆత్మ పరిశీలన చేసుకున్నాను. అంతరంగం మాట ఏమిటోగానీ, బాహ్యప్రవర్తనకు సంబంధించి నేను శంకరాన్ని ఎగతాళి పట్టించడం మట్టుకు మానుకున్నట్టే ఉన్నాను. ఎవరైనా అతణ్ణి గురించి తేలికగా మాట్లాడుతుంటే దూరంగా గూడా వెళ్ళిపోతున్నాను.

మొత్తానికి యితడు మన అంచనాకు సరిపడివచ్చే మానవుడు కాడని తెలిసి పోవడంతో ఆఫీసుకుమాత్రమే పరిమితమైన మా సహజీవనంలో శంకరాని కివ్వదగినంత గౌరవం అతడి కిచ్చి,

నేను పుచ్చుకోవలసినంత గౌరవం నేను పుచ్చుకోడానికి అలవాటుపడ్డాను.

నెలలూ, సంవత్సరాలూ గడచి పోతున్నాయి.

"ఇంకొక సంవత్సరంలో మా తమ్ముడి కోర్సు పూర్తయిపోతుం దండీ !" అన్నాడు శంకరం.

ఆ సంవత్సరం గడిచేలోగానే శంకరానికి మా ఊరినుంచి ట్రాన్స్‌ఫరు వచ్చింది.

చెప్పడం మరిచాను. ట్రాన్స్‌ఫర్ కావడానికి మూడు మాసాల క్రితం ఒకనాటి సాయంకాలం ఏడుగంట లప్పుడు శంకరం నాకు బజారులో తారసిల్లాడు. మామూలుగానే పలకరించ బోయి, అతణ్ణి వెన్నంటి ఉన్న యింకొక వ్యక్తిని చూసి, నేను యించుమించు నిర్ఘాంతపడిపోయాను. శంకరం ఎంత ఎత్తున్నాడో అతడున్నూ అంతే ఎత్తున్నాడు. నడిచే పద్ధతిలో, నడుస్తుండగా చేతులు కదిలే తీరులో, ముఖకవళికల్లో అన్నింటా అచ్చు గుద్ది నట్టుగా అతడిలో శంకరం పోలికలే కానవస్తున్నాయి. లేదంటే పదిహేను రోజులపాటు శంకరం జబ్బుపడి లేస్తే ఎలా ఉంటాడో అలా కొంచెం బక్క పలచగా, నీరసంగా ఉన్నాడు. మరొక ముఖ్యమైన తేడా, అతడి క్రాపింగు బాగా పలచబడి, తెల్లబారిపోయి ఉండడం! శుభ్రంగా ముఖం గీక్కుని ఉండడంవల్ల తెలియడంలేదు గానీ, బహుశా అతడి మీసాలు గూడా నెరిసి పోయే ఉండొచ్చు...

కొత్తవ్యక్తి సముఖంలో ఉండగానే 'ఇత డెవరు ?' అని శంకరాన్ని అడగ డానికి నా సంస్కారం నాకు అడ్డు పడింది. ఇలాంటి సందర్భాల్లో కొత్త మనిషిని పాతస్నేహితుడు పరిచయం చేసిపెట్టడం సహజమైన లోకవ్యవ హారం. కానీ శంకరానికి ఆపాటి యింగిత జ్ఞానం లేనట్టే తేలిపోయింది. ముక్త సరిగా ఒకటి రెండు మాటలు మాట్లాడి అతడు జనసమూహంలో కలిసిపోయాడు.

మరునాడు ఆఫీసులో అడిగితే చెప్పాడు శంకరం— "మీరు భలేవారండీ శేఖరంగారూ ! ఆయ నెవరో గాదు మా నాన్నగారు !"

ఆశ్చర్యాతిరేకంలో నేను బిర్ర బిగుసుకపోయాను. శంకరంలాంటి నడితరం యువకులకు తల్లిదండ్రు లుండడంలో అబ్బురమేమీలేదు. కానీ యిన్నాళ్ళుగా శంకరం తండ్రి సజీవుడుగా ఉన్నాడని నాకు తెలియక పోవడమే విచిత్రం. 'లేడు' అని శంకరం చెప్పలేదనుకోండి ! కానీ ఉన్నట్టుగా రవంత ప్రస్తావన అయినా ఎందుకు రాకపోవాలి ? పెద్దన్నయ్య తండ్రితో సమానమంటారు. కానీ అదెప్పుడు ? తండ్రి లేనప్పుడు. తండ్రి

బ్రతికుండగా కొడుకు తనొక్కడే నిస్సహాయంగా కుటుంబభారన్నంతా మోయవలసి రాదుగదా !

నా మాటల్లో నేను చూచాయగా యిదే భావాన్ని వెల్లడించానేమో, ఇలాంటి సందేహాన్ని మొదటిసారిగా వింటున్నట్టు శంకరం అయోమయంగా నావైపు చూసాడు.

"మా అమ్మ పోయి పదిహేనేళ్ళయింది గదండీ శేఖరంగారూ, ఆ తరువాత ఏడెనిమిదేళ్ళకే మా నాన్నగారు రిటైరయిపోయారు. ఆయన చేసింది సమితిలో ఆర్. యం. పి. ఉద్యోగం. ఆయన సంపాదన అప్పటి కప్పుడే సరిపోతూ వచ్చింది. తాను గూడా ఓ అదనపు భారంగా ఉండడ మెందుకని ఆయన రిటైరయ్యాక గూడా పల్లెలోనే ఉండిపోయారు. కొద్దిగా ఓ మోస్తరు ప్రాక్టీసుగూడా జరుగుతోందట లెండి..."

ఈ సరికొత్త వర్తమానం విని రాజేశ్వరి గూడా నోరు తెరిచేసింది. "అయినా వీళ్లేం మనుషులండీ బాబూ ! ఆ రేవతి గూడా తన మామగారిని గురించి ఒక్క మాటయినా చెప్పింది కాదే !" అంటూ విస్తుపోయింది.

"అంతేలే ! గడన ఉడిగిన తర్వాత అయినవాళ్లు గూడా మనిషిని మనిషి క్రింద లెక్కగట్టరు ..." అంటూ చటుక్కున రాజేశ్వరి ముఖంలోకి చూసి వెంటనే నాలుక కొరుక్కున్నాను. ఆమె నా మాటల్లో ఏదో పొరబాటును శంకిస్తున్నట్టు తోచింది.

శంకరానికి వచ్చిన బదిలీ వట్టి బదిలీగా గాకుండా ఒక మెట్టు ప్రమోషనుగా గూడా వచ్చింది. సర్వీసులో సీనియారిటీ కలిగినవా ళ్ళెందరో ఉండగా శంకరానికి ప్రమోషన్ రావడం గురించి సహోద్యోగుల మధ్య తర్జన భర్జన చాలా జరిగింది. తేలిన విషయాన్ని బట్టి చూస్తే అతనికి ప్రమోషన్ రావడంలో విడ్డూరమని చెప్పుకోదగ్గదేదీ కనిపించింది గాదు. అత డెప్పుడో అయిదారేళ్ళ క్రిందటే డిపార్ట్‌మెంటల్ పరీక్షలన్నీ పాసై ఉన్నాడు

ఆఫీసులో శంకరానికి చిన్న టీ పార్టీతో వీడ్కోలు ముగిసింది. అతణ్ణి గురించి వరుసగా నాలుగు మంచి మాటలు స్ఫురించకపోవడంవల్లనైతే నేమి స్ఫురించినా వాటిని వల్లించే ఓపరికం లేకపోవడంవల్లనైతేనేమి, ఆ సందర్భాల్లో ప్రసంగాల కార్యక్రమం ఆపివేయబడింది. సాగనంపడానికి నేనూ, రాజేశ్వరి మాత్రం స్టేషనుకు వెళ్ళాము. "రాజేశ్వరక్కయ్యా ! మమ్మల్ని మరిచిపోవుగదూ ?" అంటూ రేవతి మావైపు దీనంగా చూసింది. ఈ వెర్రిబాగుల అమ్మాయి ఈ లోకంలో ఎలా బ్రతుకుతుందోగదా అనిపించి నా కళ్లు చెమ్మగిల్లిపోయాయి.

రాజేశ్వరి తన స్నేహితురాలి చెయ్యి గట్టిగా నొక్కిపట్టి, ఆ స్పర్శతోనే ఆత్మవిశ్వాసాన్ని సరఫరా చేసినట్టుగా, "నీకేం భయంలేదులేవే రేవతీ! ఇంకా నువ్వే మమ్మల్ని మరిచిపోతావేమో! భగవంతుడనే వాడుంటే గింటేమనిషి లోని మంచితనంలోనే ఉన్నాడు" అంది.

ఒకదాని కొకటి సంబంధం లేకుండా రాజేశ్వరి చెప్పిన మూడు వాక్యాలనే మననం చేసుకుంటూ ఉండగా రైలు కదిలింది.

శంకరం బదిలీఅయిపోయిన తర్వాత మూడు మాసాల కొకనాడు ఆఫీసు జవాను జకరయ్య నా దగ్గరికొచ్చి "బాబుగారూ! శంకరం జాబు వ్రాశాడండీ! బియ్యే ప్యాసయ్యాడట! శేఖరంగారికి చెప్పవలసిందని వ్రాశాడు" అన్నాడు.

"పోనీలే! శుభవార్త నీకైనా

తెలిపాడు. సంతోషం" అని, అంతలోనే పరధ్యానంనుంచి తేరుకుంటూ "అన్నట్టు ఐకరయ్యా! శంకరం బియ్యేకి కట్టడమూ, చదవడమూ, పాసుకావడమూ గూడా అయిపోయిందా? నాకా వివరాలేవీ తెలియదే!" అన్నాను.

"పరీక్ష ఫీజు కట్టాలంటే నూటికి రెండురూపాయల రేటుతో రెండువందల రూపాయలు అప్పు యిప్పించాను. ఆ డబ్బు తిప్పిపంపుతూ కూపనులో నాలుగు మాటలు వ్రాశాడు. పరీక్షకు డబ్బు కట్టడంతో ఏమయింది గానీండి, ఆ మానవుడికి చదువుకోడం దగ్గరే పెద్ద యిబ్బంది వచ్చింది. అగ్గిపెట్టెల మేడలో తొమ్మిదింటికి తర్వాత లైటు వేసుకోనివ్వరు. శంకరం పార్కులో కూచుని చదువుకునేవాడు..."

శంకరాన్ని గురించి నాకెన్నో విషయాలు తెలిసినట్టే ఉండేవి. అయితే సరిక్రొత్తగా ఒక విషయం తెలిసొచ్చేటప్పటికి పాత అభిప్రాయాలను మార్చుకోవలసి వచ్చేది. లేదా సవరించుకోవలసి వచ్చేది.

అయితే శంకరం బియ్యే పరీక్ష కోసం పార్కు దీపంక్రింద చదువుకున్నాడా?

* * *

శంకరం మా ఊరినుండి వెళ్ళిపోయి పదిహేనేళ్ళయింది. సేవ, త్యాగం, ఆదర్శం మొదలైన భావాలు క్రమ్ముకున్నప్పు డెప్పుడైనా అతడు మనసులో మెదలడం కద్దు. కానీ కొన్ని కొన్ని మంచి పదాల అంతరార్థం కాలక్రమాన మారిపోతూ రావడం గమనిస్తే ఆశ్చర్యంగానే ఉంటుంది. 'ఓహో, అతనా! చాలా పెద్దమనిషి లెండి!' అని ఎవరైనా అంటే, మనం వెంటనే అతణ్ణి దగుల్బాజీ అనుకుంటాము. ఆ యీ కారణంవల్ల శంకరాన్ని గొప్ప చేసి చెప్పుకోడానికి నేను వెనుకాడే వాణ్ణి. శంకరాన్ని నేను లుబ్ధుణ్ణిగా చిత్రించాను. నిర్భోగిగా ప్రచారం చేశాను. అందుకు విభిన్నంగా అతణ్ణి గురించి మరొక విధంగా చెప్పుకోవాలంటే మాత్రం నా గొంతుకలో వెలక్కాయపడ్డట్టే ఉండేది...

మసిబారిన అద్దంలో ప్రతిబింబం సజావుగా కనిపించకపోతే, అది వస్తువు యొక్క దోషం ఎలాగవుతుంది? ఒక వ్యక్తిని గురించి మనమేమనుకుంటామో, ఎలా చిత్రించడానికి ప్రయత్నిస్తామో వాటి మూలంగా మన వ్యక్తిత్వం మాత్రమే విశదమవుతుంది. అందువల్ల గడచిన పదిహేనేళ్ళలో శంకరాన్ని గురించి నాకు తెలిసొచ్చిన ఒకటి రెండు విషయాలను మాత్రమే ఉటంకించి అంతటితో ఈ కథ ముగిస్తాను.

తండ్రి తానే వృత్తిలోనైతే

ఉన్నాడో అదే వృత్తిలో కుమారుణ్ణి గూడా ప్రవేశపెట్టాలనుకోడం మన దేశంలో రివాజు. ఆ సాంప్రదాయం మేరకు మా బావమరిది గూడా తన తండ్రిగారిలాగే పోస్టలుడిపార్టుమెంటులో ప్రవేశించాడు. ఎక్కడెక్కడో దూర ప్రాంతాల్లో ఉద్యోగం చేస్తూ ఉండి అతడు కురబలకోటకు వచ్చి పోస్ట్ మాష్టరుగా ఛార్జీ తీసుకున్న క్రొత్తలో నే నొకసారి ఆ ఊరికి వెళ్ళడం తటస్థించింది. వెళ్ళిననాటి సాయంకాలకి మా బావమరిదితో కలిసి నేను ఊరిబయటికి వెళ్ళి తిరిగొస్తుండగా మసక చీకటివేళ బజారులో మరొకవ్యక్తి ఎదురయ్యాడు. అతణ్ణి చూచిన క్షణంలో నేను 'ఏమిట్రా యిది? శంకరం యిక్కడున్నాడా ?' అనుకుంటూ తెల్లబోయాను. మరుక్షణంలో 'అబ్బె, శంకరం యింత ముసలివాడు గావడం ఎలా సంభవ'మని నాలో నేనే వితర్కించుకున్నాను. తరువాత కొద్ది క్షణాలకు అతడు శంకరం నాన్నగారని చటుక్కున స్ఫురించింది

మా బావమరిది ద్వారా అతణ్ణి గురించి కొంచెం భోగట్టా లభించింది గూడా !

"ఎవడు బావా ? డొక్కు డబ్బా లాంటి ఆ ముసలాయన్ను గురించేనా నువ్వడిగేది ? ఈ ఊరికి నేను కొత్తయినా అతడేమో నాకు పాత కాతే, ఆఫీసుకు తరచుగా వస్తుంటాడు గనుక! పేరు సత్తిరాజు. అయితే యిక్కడి జనం అతడికి పెట్టిన ముద్దుపేరేమిటో తెలుసా? అరవైయేళ్ళ బాలాకుమారుడు ? ముసలి శరీరంలో పడుచుబుద్ధులు కనిపిస్తుంటే, అలా వ్యవహరించా లనిపించడం న్యాయమేగదూ ! కాకపోతే రిటైరు కావడానికి ఏడెనిమిదేళ్లు మాత్రమే ఉందనగా ఇతడు తగుదునమ్మా అని పెళ్ళికి సిద్ధమౌతాడా ! ఏం మనిషోలే బాబూ, యితని కిప్పుడు ఎలిమెంటరీ స్కూలుకు వెళ్లే పసివాడి దగ్గరనుంచీ పాలు తాగే చంటిపాపదాకా నలుగురు బిడ్డలున్నారు..."

నాకు నవ్వొచ్చింది. మా బావమరిది ఒకరిని గురించి చెప్పబోయి, ఇంకొకరిని గురించి చెబుతున్నాడేమో ననిపించింది. "బాల్లేవోయ్! ముసలాయన్ను పట్టుకుని బాగానే వసంతా లాడుతున్నావులే ! నాకు తెలియదనుకుంటున్నావేమో ! ఈ ఈ సత్తిరాజు కొడుకు శంకరం నాలుగైదేళ్ళపాటు నాతో కలిసి మా ఆఫీసులో పనిచేశాడు. ఈయన భార్య ఏనాడో చనిపోయింది" అన్నాను.

"అయ్యో ! భార్య చనిపోయి ఉండొచ్చు. ఆ చనిపోయిన భార్యకు నలుగురైదుగురు బిడ్డలు గూడా ఉండొచ్చు. అంతమాత్రాన మొదటి భార్య పోయాక సత్తిరాజు రెండో పెళ్ళి

చేసుకున్నాడన్న నా స్టేట్‌మెంట్ తప్పెలా అవుతుంది ? నీకు తెలిసింది సగం నిజంమాత్రమే ! మిగిలిన సగం నే నిప్పుడు చెప్పింది. నువ్వు పూర్తి నిజాన్ని గుర్తించడానికి నిరాకరిస్తే నేనేం చెయ్యగలను ?" అన్నాడు మా బావమరిది.

ఒంటిలో బలమూ, చేతిలో డబ్బూ వుండితీరాలన్న పట్టింపు కూడా లేదు– మగవాడు ఎన్ని పెళ్ళిళ్లయినా చేసుకోడానికి మన సమాజం అంగీకరిస్తుంది. అందులోనూ మొదటిభార్య చనిపోయింది కనుక సత్తిరాజు రెండో పెళ్ళి చేసుకున్నందుకు అభ్యంతరపెట్టే హక్కు మనకు లేదు. అయితే తన మొదటి సంబంధం బిడ్డల జీవితం సాఫీగా గడచిపోవడానికని అతడు వాళ్ల కేదైనా చూపించినాడా లేదా అన్నది వేరే విషయం. ఎవళ్ళ రాతకొద్దీ వాళ్ళు పోతారని భావించి వుండొచ్చు. పుట్టించిన వాడు 'పూరి' వేయకపోడని ఆశించి వుండొచ్చు. కొందరికి తమ అవసరాలు తీరడమే ముఖ్యం. దుస్తులన్నీ వూడదీసి అవతలికి గిరవాటుపెట్టి, బహిరంగ స్థలాల్లో నిద్రపోయే హిప్పీలకు మల్లే వాళ్లు తమ బాధ్యతల్ని గాలికి వదిలెయ్యగలరు !

సత్తిరాజుపట్ల నాలో ఆగ్రహం పరవళ్ళు దొక్కింది. నేనే గనుక శంకరం స్థానంలో వున్నట్టయితే 'నాకు తండ్రి లేనేలేడు. ఏనాడో చనిపోయా' డని చెప్పుకోడానికి వెనుదీసి వుండను.

పై సంఘటన జరిగిన తర్వాత తొమ్మిదేళ్లకుగానీ నేను శంకరాన్ని కలుసుకోలేకపోయాను. ఆఫీసు పనిపైన హైదరాబాదు వెళ్లవలసి వచ్చింది. 'ఏమోయ్ శంకరం ! బాగున్నావా ?' అంటూ యిప్పుడతని భుజంపైన చెయ్యి వేయడానికి వీలుండదని నాకు తెలుసు. నాపేరు వ్రాసిన చీటీని జవాను చేతికిచ్చి దాన్ని డిప్యూటీ డైరెక్టరుగారికి అందజేయమన్నాను. చీటీ. అందుకోడమే తడవుగా శంకరం వెయిటింగు రూంలోకి పరుగెత్తుకొచ్చేశాడు. "ఎంత కాలానికండీ శేఖరంగారూ ! బాగున్నారా ? వదినగారు కులాసానా ? సకుటుంబంగా రాలేకపోయారా?" అంటూ ప్రారంభించి ముందుగా ఏ ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పుకోవాలో తోచకుండా నన్ను వుక్కిరిబిక్కిరి చేసేశాడు. కుశలప్రశ్న లన్నీ సాంగోపాంగంగా పూర్తయ్యాక నేను ఆఫీసు వ్యవహారం ప్రస్తావించబోయేసరికి, "అబ్బే, అదంతా నిదానంగా చూసుకుందాం లెండి శేఖరంగారూ ! మీరు యింటి కెళ్లండి. స్నానం కానిచ్చి భోజనంచేసి 'రెస్ట్' తీసుకోండి !' అంటూ నన్ను బలవంతంగా తీసుకొచ్చి టాక్సీలో కూర్చోబెట్టాడు. టాక్సీ కదలబోతుండగా "డ్రయివరు నాకు తెలిసినవాడే లెండీ శేఖరంగారూ ? మీరు

దబ్బిచ్చినా పుచ్చుకోడు" అంటూ హెచ్చరించాడు,

ఎండల కష్టంపడి దూసుకుంటూ, విసవిసలాడుతున్న వడగాడ్పుల్ని తోసుకుంటూ టాక్సీ వెళ్ళి వెళ్ళి పచ్చిక జొంపాలతో, పూల మొక్కలతో, పొద రిళ్ళతో పరివేష్టిత మైవున్న ఓ చిన్న మేడ ముంగిట నిలిచింది.

మండు టెండలలోనుంచీ చల్లటి నీడ పట్టులోకి వచ్చేసరికి ప్రాణాలకు హాయని పించింది. అయితే ఆ చల్లదనంకూడా యింటి యిల్లాలి ఆదరణముందు వెల వెల పోవచ్చునని నేననుకోలేదు.

"బావగారూ! మీరా! అక్కయ్యేదీ?"

"రాలేదమ్మా! నే నొక్కణ్ణే వచ్చా" నన్నాను.

"అతేలెండి! మీకు మే మెవరిమి? నేనైతే మిమ్మల్ని తలుచుకోని రోజు లేదు. 'ఏమండీ! వెళ్ళి అక్కయ్యా వాళ్లని చూసొద్దామండీ అని నేనంటే, ఏవో పను లున్నా యంటూ' ఈయన నా మాట వినిపించుకోరు. మీరైనా అంతే! లేకపోతే రాకరాక యింత కాలానికొస్తూ అక్కయ్యని తీసుకరాకుండా వస్తారా?"

"పొరబాటయి పోయిందమ్మా! ఇంకొకసారి వచ్చినప్పుడు తప్పకుండా మీ అక్కయ్యని తీసుకొస్తా"నని చెప్పు కోడం తప్పితే గత్యంతరం లేక పోయింది.

బాయిలర్ నిండుకు కాగిన నీళ్లను పెద్దఅండాలోకి తోడింది రేవతి. బడలిక తీరా స్నానంచేసి, సుష్టుగా భోజనం చేసేసరికి గాఢంగా నిద్రపట్టింది.

నేను నిద్రపోతుండగానే ఆఫీసు నుంచీ వచ్చిన శంకరం టిఫిన్ చెయ్య మని భార్యకు పురమాయించి, ఆ పనిలో ఆమెకు సాయపడుతూ వంట గదిలోనే కూర్చున్నాడు. ఉపాహారం తీసుకున్నాక "అలా బయటికి వెళ్ళొద్దా మటండీ శేఖరంగారూ!" అన్నాడు. ఆ వీధీ, ఈ వీధీ తిప్పి ఆఖరు కతడొక సినిమా థియేటరువైపు దారి తీసేసరికి నేను బిక్కమొఖం పెట్టేశాను. "మరైతే మీకు సినిమాలంటే యిష్టం గదండీ శేఖరంగారూ! నేనూరికే మీకు కంపెనీ వుండడంకోసం వస్తున్నాను" అన్నాడు.

మరునాడు నే నెందుకోసమైతే హైదరాబాదు వెళ్ళానో ఆ ఆఫీసు పని పూర్తయింది.

మూడోనాటి సాయంకాలం అయిదు గంటల బస్సులో శంకరం నాకు సీటు రిజర్వు చేయించాడు. బస్సుస్టాండుకు వచ్చి సాగనంపేవాడే. డైరెక్టరుగారి వెంట మంత్రిగారి కాన్ఫరెన్సుకు వెళ్ల వలసి రావటంతో అందుకు వీల్లేక పోయింది.

మధ్యాహ్నం భోజనమైన తర్వాత వసారాలో వేసిన వాలుకుర్చీలో కూర్చున్నాను.

కాసేపు పడుకుని లేవమని చెప్పింది

రేవతి. అసలే నాది మొద్దునిద్ర. సకాలంలో బస్‌స్టాండుకు చేరుకునే ఉద్దేశంతో నిద్రాకార్యక్రమం రద్దు చేసుకున్నాను.

గడిచిన రెండు రోజులనుంచీ ఒక ప్రశ్న నా గొంతుకలో కొట్టుమిట్టాడి పోతోంది. దాన్ని బయటపెట్టడానికి యింతకంటే తగిన సమయం వుండదని పించింది.

హాల్లోకి చూస్తూ "మీ మామగారు బాగున్నారటమ్మా ?" అన్నాను.

"అయ్యో, ఆయన పోయి అయిదేళ్ల యింది గదండీ..."

అనుబంధంగా యింకొక ప్రశ్న ఏదో అడగదలుచుకుని వెనుదిరిగి చూసే సరికి ఆమె హాల్లో లేదు.

గంట మూడున్నర కావస్తోంది.

ఇంక లేచి, ముఖం కడుక్కుని. ఆటో తెప్పించుకుని, దారిలో పళ్ళూ, బిస్కట్లు లాంటి వేమైనా కొనుక్కుని...

కిర్రుమంటూ గేటు తెరుచుకుంది. పోస్ట్‌మేన్ లోపలికి వచ్చి సాయంకాలపు టపా నా చేతి కిచ్చి పోయాడు.

ఇతరుల ఉత్తరాలను చదివేపాటి కుసంస్కారం నాకు లేదు. అయినా ఉత్తరాల మధ్య కానవచ్చిన ఓ కాగితం ముక్క నా దృష్టిని ఆకర్షించింది. అది డబ్బు ముట్టినందుకు గుర్తుగా తిరిగి వచ్చే యం.ఓ. రసీదు.

పంపిన మొత్తమెంతో చూసాను. ఇంత మొత్తం ఎవరికి పంపినట్టా అని వితర్కించుకుంటూ వుండగా, క్రింది భాగాన తెలుగక్షరాలతో 'సరసమ్మ' అన్న సంతకం కనిపించింది. ఎవరీ సరసమ్మ ? చిరునామాలో వివరణ లభించింది. 'సరసమ్మ — లేట్ సత్తిరాజు గారి భార్య.'

చివురించే అనుభవం ఎలా వుంటుందో మోడుకు తెలియకపోవచ్చు.

కరిగి నీరై పారే అనుభవం ఎలా వుంటుందో రాతికి తెలియకపోవచ్చు.

నేను మనిషిని గనుక ఊహిస్తున్నాను. మోడునై వుంటే ఆ క్షణాన చిగురించి వుండేవాణ్ణి. రాయినై వుంటే ఆ క్షణాన కరిగి నీరై ప్రవహించి వుండేవాణ్ణి.

ఎల్ల లెరుగని మంచితనం కూడా ఒక బలహీనత కావచ్చు. కానీ దాని ఎదుట తలవంచి మ్రొక్కడం మినహాగా మరొక్క భావన కల్గడానికి ఆస్కారం లేదనిపిస్తుంది.

భగవంతుణ్ణి ఎవరు చూసారు ?